

УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

Затверджено рішенням
вченої ради економічного
факультету
прот. № 1 від 01.09.2020 р

Рекомендовано на засіданні
кафедри Управління
державними і корпоративного
фінансами
прот. № 1 від 27.08.2020 р.

ФІНАНСИ
Силлабус
2020/2021 навч. рр.

Галузь знань	– 07 «Управління і адміністрування»
Спеціальність	– 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»
Освітні програми	– «Управління фінансами, банківська справа і страхування» «Управління фінансами та трейдинг на світових фінансових ринках»
Освітній рівень	– перший (бакалавр)
Кількість кредитів ЄКТС	– 4 (120 годин)

Спікер курсу – Масалигіна В.В (канд. економ. наук, доцент)
Контакти: 38 (057) 730-10-94, e-mail: masalugina@kart.edu.ua

Час та аудиторія проведення занять: згідно розкладу –
<http://rasp.kart.edu.ua/>
Веб сторінка курсу: <http://do.kart.edu.ua/>
Додаткові інформаційні матеріали: <http://metod.kart.edu.ua>

Розвиток економіки в країні значною мірою залежить від того, наскільки розвинута та ефективно функціонує фінансова система, від ступеня економічної обґрунтованості прийнятих рішень, в тому числі в галузі фінансів, від рівня професійної підготовки фахівців, що здатні вирішувати актуальні проблеми у фінансовій сфері. В умовах глобалізації для країн відкриваються нові можливості для економічного піднесення їх економік шляхом збільшення експортно-імпортних операцій, зростання потоків грошових ресурсів у вигляді інвестицій, кредитування тощо. Одночасно глобалізаційні процеси є небезпечними, оскільки збільшують залежність національних економік від світової економічної кон'юнктури. Це підвищує роль фінансів як ефективного регулятора всіх аспектів економічного життя суспільства.

Дисципліна «Фінанси» посідає важливе місце серед навчальних предметів, які формують фахівця фінансового профілю. Потреба у кваліфікованих фахівцях у фінансовій сфері є очевидною як на макрорівні, так і на мікрорівні. Саме тому курс «Фінанси» є одним із системотворчих у процесі формування фінансиста, який має теоретичне, методичне і одночасно прикладне значення і вивчається на I та III курсах університету та орієнтоване на засвоєння слухачами бакалаврських програм сучасної фінансової системи на підставі нових концепцій та програм Уряду.

Курс має на меті сформувати та розвинути наступні компетентності студентів:

1. Ціннісно-сміслову компетентність (надання ґрунтовних знань з загальнотеоретичних основ фінансів; з організації функціонування сфер та ланок фінансової системи; вивчення загальнотеоретичних питань функціонування фінансів, що необхідне для успішного вирішення конкретних проблем розвитку фінансової системи країни в сучасних умовах);

2. Загальнокультурну компетентність (формування в студентів уявлень про культурне різноманіття; навчання розумінню культурної історичної зумовленості поведінкових стереотипів під час осмислення теоретичних, правових, методичних та практичних аспектів організації фінансових відносин з огляду на національні особливості економіки та фінансової системи України);

3. Навчально-пізнавальну компетентність (вивчення теоретичних та організаційних основ фінансових відносин; поглиблено вивчити фінансове законодавство; розуміти принципи організації фінансів на різних рівнях влади; розуміти закономірності у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарювання, населення, що надасть можливість самостійно здійснювати дослідження фінансових систем, розв'язувати складні спеціалізовані та управлінські завдання, наукові і прикладні проблеми при впровадженні інновацій в професійну діяльність у динамічному середовищі; знати фінансові методи, інструменти та важелі, що забезпечують формування та використання фінансових ресурсів);

4. Інформаційну компетентність (проявляти вміння демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, оцінювати результати автономної роботи і нести відповідальність за особистий професійний розвиток; здійснювати діагностику і моделювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання; обґрунтувати управлінські рішення у сфері фінансів та оцінювати їх ефективність за допомогою сучасних інформаційних технологій);

5. Комунікативну компетентність (бути лідером, нести відповідальність за стратегічний розвиток команди; проявляти вміння працювати в команді, мотивувати та управляти роботою інших для досягнення спільної мети; демонструвати навички

самостійної роботи в області управління фінансової системи , використовуючи новітні інформаційні технології);

6. Компетентність особистісного самовдосконалення (елементи фізичного, духовного й інтелектуального саморозвитку, емоційної саморегуляції ; мати бажання до самовдосконалення та самопізнання, шляхом постійного пошуку нетрадиційних підходів до розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів господарювання, населення, що надасть можливість самостійно здійснювати дослідження фінансових систем, розв'язувати складні спеціалізовані та управлінські завдання).

Чому ви маєте обрати цей курс?

*Нажити багато грошей- хоробрість,
зберегти їх- мудрість, а вмiло витратити-
мистецтво..*

Б. Авербах,
один з найвпливовіших теоретиків
менеджменту ХХ ст.

Фінансова наука – це наукова діяльність, яка виявляється у дослідженнях теоретичних засад і практичних основ функціонування фінансів в певних умовах, розробці концепцій, гіпотез, теорій та методологій.

Без фінансів неможливе функціонування держави і діяльність юридичних та фізичних осіб, оскільки саме вони забезпечують вартісний рух створеного у суспільстві валового внутрішнього продукту (ВВП), відображаючи досить складні відносини, що виникають при цьому. Головним їхнім призначенням є забезпечення кожної фізичної особи, кожного суб'єкта підприємництва, кожної державної структури, а отже і суспільства загалом, достатніми для здійснення їх діяльності грошовими коштами.

«Фінанси» як навчальна дисципліна дає студентам теоретичні та практичні знання з питань виходу держави з економічної кризи, дає пояснення щодо створення правової і нормативної основи нової господарської системи, забезпечення нормального функціонування економіки, оздоровлення фінансів, скорочення бюджетного дефіциту, підтримки підприємництва та малого бізнесу , а також підприємств залізничного транспорту.

Дана дисципліна є цікавою і необхідною також для студентів інших спеціальностей, оскільки економічна політика держави, ринкове регулювання всіх сфер економічного життя суспільства відбувається при активній участі кожного з нас. Тому знання основ організації фінансової системи та формування грошових коштів є корисним не лише в професійній діяльності, а й в повсякденному житті будь-якої людини.

Організація навчання

Курс «Фінанси» посідає важливе місце у навчальному процесі, оскільки дає методичні знання і практичне вміння. Він має зв'язок з такими дисциплінами, як «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Гроші і кредит» та ін.

Курс супроводжується текстовим навчальним матеріалом, презентаціями та груповими завданнями. При викладанні дисципліни для активізації навчального процесу на практичних заняттях передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як міні-лекції, кейс-технології, семінари-дискусії, ділові ігри та ситуаційні завдання. Проведення практичних занять із застосуванням методу аналізу конкретних ситуацій має відмінності від традиційних занять тим, що в його основі лежить аналіз ситуації з виявленням реальної соціальної проблеми, яка може не мати однозначного вирішення.

Для опанування матеріалу дисципліни, окрім лекційних, практичних, семінарських занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу слід приділити самостійній роботі студентів за такими видами: вивчення додаткової літератури; робота із законодавчими та нормативними матеріалами; робота у мережі Інтернет; підготовка до занять. В індивідуальних завданнях міститься перелік тематичних оглядів, які найбільш широко розкривають проблематику тем з дисципліни «Фінанси». Опрацювання тематичних оглядів, які обираються студентами самостійно, дозволить поглибити та розширити їхні знання у фінансовій сфері.

Фінанси / схема курсу

Поміркуй	Лекції	Виконай
	Практичні заняття	
	Довідковий матеріал	
	Презентації	
	Обговорення в аудиторії	
	Групові завдання	
	Самостійна робота	
	Індивідуальні консультації	
	Іспит	

Сфера реалізації набутих знань і вмінь в майбутній професії

Знання та вміння, набуті при вивченні дисципліни «Фінанси» студенти зможуть застосувати, працюючи у державних установах, підприємствах різних форм власності й видів економічної діяльності, зокрема у структурних підрозділах Укрзалізниці. Вони можуть бути використані випускниками на посадах менеджерів у фінансових організаціях, фінансових консультантів, експертів, економістів, держслужбовців профільних установ.

Теми курсу

ОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні основи фінансів

Тема 1 Сутність фінансів їх функції і роль

Необхідність та суть фінансів. Функції фінансів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Моделі фінансових відносин у суспільстві. Специфічні ознаки фінансів. Вихідні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними

категоріями. Фінансові протиріччя. Способи їх збалансування. Характерні ознаки фінансів. Моделі фінансових відносин у суспільстві.

Функції фінансів як виявлення найважливіших суттєвих ознак, властивостей, суспільного призначення фінансів.

Тема 2 Фінансова система

Поняття, структура та принципи побудови фінансової системи. Сфери і ланки фінансової системи, їх характеристика. Органи управління фінансами та їх функції. Поняття фінансової системи. Теоретичні основи побудови фінансової системи. Структура фінансової системи. Становлення та розвиток її в Україні. Сфери фінансів: фінанси підприємств, державні фінанси, міжнародні фінанси та фінансовий ринок. Ланки фінансових відносин. Внутрішня побудова фінансової системи України. Організаційна структура фінансової системи України: органи управління; фінансові інститути; їх функції та повноваження. Правові та організаційні основи фінансової системи.

Тема 3 Фінансова політика і фінансовий механізм

Фінансова політика, її зміст і завдання. Фінансовий механізм і його складові елементи. Фінансова політика – складова частина економічної й соціальної політики держави. Взаємозв'язок фінансів і фінансової політики, її завдання. Стратегія й тактика фінансової політики. Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Складові елементи фінансового механізму. Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Управління фінансами, об'єкти й суб'єкти управління. Фінансовий контроль. Його сутність та значення. Види, форми й методи фінансового контролю. Шляхи підвищення його дієвості.

Тема 4 Фінанси господарських суб'єктів

Сутність фінансів господарських суб'єктів і принципи їх організації. Фінансові ресурси підприємства. Сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації. Методи організації фінансової діяльності підприємств.

Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: амортизаційні відрахування, оборотні кошти, бюджетні асигнування, надходження з державних цільових фондів, надходження з централізованих фондів, кредити, прибутки.

Тема 5 Державні фінанси

Сутність і роль державних фінансів. Державні доходи та видатки. Поняття “державні фінанси” та їх роль у економічному житті держави. Склад державних фінансів України. Об'єкти, суб'єкти, функції управління. Склад фондів, їх економічна природа і призначення. Порядок створення і використання фондів. Роль фондів в фінансовому забезпеченні економічних і соціальних програм. Деякі питання удосконалення системи позабюджетних фондів.

Тема 6 Податки і податкова система

Сутність, функції та класифікація податків. Характеристика елементів податку. Загальнодержавні й місцеві податки та збори. Принципи податкового законодавства. Права та обов'язки платників податків. Суть і функції податків. Класифікація податків, ознаки. Види податків. Прямі податки та непрямі податки. Податкова система: поняття, основи побудови. Принципи й методи оподаткування.

Тема 7 Бюджет і бюджетна система

Бюджет, його доходи і видатки. Бюджетна класифікація. Складові бюджету. Співвідношення загального і спеціального фондів бюджету. Дефіцит і профіцит бюджету. Бюджетний устрій та бюджетна система України. Бюджет як економічна та юридична категорія.

Бюджетний устрій і бюджетна система. Поняття їх. Види бюджетів. Розподіл доходів і

витрат між ланками бюджетної системи. Субсидії, субвенції, дотації. Їх значення в збалансуванні бюджетів різних рівнів. Бюджетний процес. Його поняття і основні елементи. Касове виконання дохідної та видаткової частини державного й місцевого бюджетів.

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 2. Державні фінанси

Тема 8 Доходи і видатки держбюджету

Склад доходів Державного бюджету. Класифікація видатків бюджету. Економічна суть доходів і видатків бюджету. Форми їх вияву й матеріальне втілення. Джерела формування бюджетних доходів. Класифікація бюджетних доходів й видатків. Формування доходів державного бюджету. Їх склад і структура. Видатки державного бюджету. Основні напрямки використання бюджетних коштів. Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Проблеми скорочення й можливі джерела покриття бюджетного дефіциту.

Тема 9 Місцеві фінанси

Сутність місцевих фінансів та причини їхнього виникнення. Функції місцевих фінансів та економічний механізм управління територіями. Склад і структура місцевих фінансів. Поняття місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринку. Місцеві бюджети, їх доходи та видатки. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Види неподаткових надходжень у місцеві бюджети. Фінансування витрат місцевого самоврядування. Позабюджетні кошти й валютні фонди місцевих рад, їх значення у формуванні фінансових ресурсів регіону.

Тема 10 Державні цільові фонди

Сутність державних цільових фондів. Пенсійний фонд України. Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Фонд соціального захисту інвалідів. Склад фондів, їх економічна природа і призначення. Інші централізовані і децентралізовані фонди цільового призначення. Порядок створення і використання фондів. Роль фондів в фінансовому забезпеченні економічних і соціальних програм. Деякі питання удосконалення системи позабюджетних фондів.

Тема 11 Державний кредит і державний борг

Економічна сутність і роль державного кредиту. Форми державного кредиту. Державний борг та його формування. Управління державним боргом та його обслуговування. Класифікація державних позик. Економічна сутність державного кредиту, його роль у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й покритті бюджетного дефіциту. Види державного кредиту. Державний борг. Причини й наслідки зростання державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Державні позики. Їх види. Класифікація державних позик. Позики міжнародних фінансових органів.

Тема 12 Страхування і страховий ринок

Необхідність та зміст страхування. Суб'єкти страхування. Організація та регулювання страхування. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Форми й методи страхового захисту. Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами та за ознакою ризику. Перестраховування. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування й страхових сум, відрахування в запасні й резервні фонди. Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку.

Тема 13 Фінансовий ринок

Поняття фінансового ринку, його роль і місце в системі фінансово-економічних відносин. Структура і функції фінансового ринку. Товари і суб'єкти фінансового ринку. Характеристика грошового ринку. Ринок капіталів як джерело довгострокових фінансових

ресурсів. Тенденції розвитку та поточний стан фінансового ринку України. Становлення міжнародного фінансового ринку. Поняття та сутність фінансового ринку, його роль у мобілізації та розподілі фінансових ресурсів. Первинний і вторинний фінансові ринки. . Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 14 Міжнародні фінанси

Економічна сутність та призначення міжнародних фінансів. Місце і роль міжнародних фінансів у сучасній світогосподарській системі. Формування світових фінансових центрів. Міжнародні економічні організації як суб'єкти міжнародних фінансів. Міжнародні та регіональні економічні структури. Особливості функціонування фінансової системи ЄС. Міжнародні фінансові інституції. Суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності. Правові норми регулювання її. Валютний курс. Конвертованість валюти Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Єдиний митний тариф. Принципи оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Ресурси курсу

- 1 <http://metod.kart.edu.ua/> (Електронний портал УкрДУЗТ)
- 2 <http://portal.rada.gov.ua> (Офіційний портал Верховної Ради України);
- 3 <http://kmu.gov.ua> (Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України (КМУ));
- 4 <http://minfin.gov.ua> (Міністерство фінансів [України](#)).

Додатковий матеріал та посилання на електронні ресурси доступні на сайті Університету у розділі «дистанційне навчання» поряд із питаннями, над якими необхідно поміркувати під час підготовки для обговорення в аудиторії. Необхідна підготовка повинна бути завершена до початку наступної лекції.

Правила оцінювання

Методи контролю: усне опитування, поточний контроль, модульний контроль (тести), підсумкове тестування, іспит.

При оцінюванні результатів навчання керуватися Положенням про контроль та оцінювання якості знань студентів в УкрДУЗТ.

(<http://kart.edu.ua/images/stories/akademiya/documentu-vnz/polojennya-12-2015.pdf>)

Згідно з Положенням про впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу використовується 100-бальна шкала оцінювання.

Принцип формування оцінки за модуль у складі залікових кредитів I і II за 100-бальною шкалою показано у таблиці, де наведена максимальна кількість балів, яку може набрати студент за різними видами навчального навантаження.

Для контролю знань за практичною складовою дисципліни у вигляді письмової контрольної роботи. Письмові контрольні роботи – це ефективний метод перевірки й оцінки знань, вмінь і навичок студентів, а також їх творчих здібностей, що дає можливість у найбільш короткий термін одночасно перевірити засвоєння навчального матеріалу всіма студентами групи та визначити напрями для індивідуальної роботи з кожним. Однорідність робіт, що виконуються студентами, дозволяє пред'являти до всіх однакові вимоги й об'єктивно оцінювати результати навчання.

Перелік питань з курсу для підготовки до виконання контрольних завдань та письмових контрольних робіт наведено у Додатку 1.

Максимальна кількість балів за модуль		
Поточний контроль	Модульний контроль (тести)	Сума балів за модуль
до 60	до 40	до 100
Поточний контроль		1 семестр
відвідування занять		до 5 включно
активність на заняттях (лекціях, практичних)		до 5 включно
виконання поточних контрольних завдань		10
виконання письмових контрольних робіт протягом модулю		20
виконання та захист самостійних робіт відповідно до варіанту		20
підсумок		60

Студент, який з поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю (не склав змістовий модуль), має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана відповідно до встановленого терміну.

При заповненні екзаменаційної відомості та залікової книжки (індивідуального навчального плану) студента, оцінка, виставлена за 100-бальною шкалою, повинна бути переведена до національної шкали (5, 4, 3,) та шкали ECTS (A, B, C, D, E)

Визначення назви за державною шкалою(оцінка)	Визначення назви за шкалою ECTS	За 100 бальною шкалою	ECTS оцінка
ВІДМІННО – 5	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100	A
ДОБРЕ – 4	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89	B
	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	75-81	C
ЗАДОВІЛЬНО - 3	Задовільно - непогано, але зі значною кількістю недоліків	69-74	D
	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	60-68	E
НЕЗАДОВІЛЬНО - 2	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим як отримати залік (без повторного вивчення модуля)	35-59	FX
	Незадовільно - необхідна серйозна подальша робота (повторне вивчення модуля)	<35	F

Команда викладачів:

Масалигіна Вікторія Володимирівна (<http://kart.edu.ua/pro-kafedru-f-ua/kolektiv-kafedri-f-ua/masalyhina-f-ua>) – провідний лектор з питань фінанси та фінансової системи в УкрДУЗТ. Кандидат економічних наук з 2016 року. Дисертацію захистила у 2016 році у спеціалізованій вченій раді при Українському державному університеті залізничного транспорту Міністерства освіти і науки України 08.00.04 – «Економіка та управління підприємствами». Доцент кафедри фінансів з 2016 р. Напрямок наукової діяльності: ефективне управління нерухомим майном підприємств залізничного транспорту. Автор понад 40 наукових праць.

Кодекс академічної доброчесності

Порушення Кодексу академічної доброчесності Українського державного університету залізничного транспорту є серйозним порушенням, навіть якщо воно є ненавмисним. Кодекс доступний за посиланням: <http://kart.edu.ua/documentu-zvo-ua>

Зокрема, дотримання Кодексу академічної доброчесності УкрДУЗТ означає, що вся робота на іспитах та заліках має виконуватися індивідуально. Під час виконання самостійної роботи студенти можуть консультиватися з викладачами та з іншими студентами, але повинні самостійно розв'язувати завдання, керуючись власними знаннями, уміннями та навичками. Посилання на всі ресурси та джерела (наприклад, у звітах, самостійних роботах чи презентаціях) повинні бути чітко визначені та оформлені належним чином. У разі спільної роботи з іншими студентами над виконанням індивідуальних завдань, ви повинні зазначити ступінь їх залученості до роботи.

Інтеграція студентів із обмеженими можливостями

Вища освіта є провідним чинником підвищення соціального статусу, досягнення духовної, матеріальної незалежності і соціалізації молоді з обмеженими функціональними можливостями й відображає стан розвитку демократичних процесів і гуманізації суспільства.

Для інтеграції студентів із обмеженими можливостями в освітній процес Українського державного університету залізничного транспорту створена система дистанційного навчання на основі сучасних педагогічних, інформаційних, телекомунікаційних технологій.

Доступ до матеріалів дистанційного навчання з цього курсу можна знайти за посиланням: <http://do.kart.edu.ua/>